

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D4/1/A.I.-99/7 (ÖNARAŞTIRMA)

Karar Sayısı : 99-48/524-329

Karar Tarihi : 19.10.1999

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Dr. Kemal EROL (İkinci Başkan).

Üyeler : Mehmet Zeki UZUN, Sadık KUTLU, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER.

B- RAPORTÖRLER: Ali ILICAK, Murat AYBER, Metin HASSU

C- ŞİKAYET EDEN: - Özdoku Otomotiv Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.
1202 Sokak No:57/9, Yenişehir Gıda Çarşısı/İZMİR

D- HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILANLAR:

- EGEMAK Ege Makina ve Ticaret A.Ş.
Ankara Asfaltı, No:30/İZMİR

- Otoyol Pazarlama A.Ş.
Ankara Asfaltı Yanı No:57 Kartal,/İSTANBUL

E- DOSYA KONUSU: Egemak A.Ş. ve Otoyol A.Ş.'nin Otomotiv Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti'ne karşı hakim durumlarını kötüye kullandıkları ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesine aykırı dikey sınırlamalar getirdikleri iddiası.

F- İDDİALARIN ÖZETİ: Rekabet Kurumu kayıtlarına 29.01.1999 tarih, 282 sayı ile intikal etmiş olan Özdoku Otomotiv Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi (Özdoku) vekili Av. Volkan Bulut imzalı başvuruda, EGEMAK Ege Makina ve Ticaret A.Ş. (Egemak)'ın, bayilerin yeniden satış fiyatlarını belirlediği, daha düşük fiyatlardan satmaları halinde mal sevkiyatını durdurmakla tehdit ettiği, mal sevkiyatlarında siparişleri dikkate almayarak mal ve hizmetlerin arz ve talep miktarını piyasa dışında belirlediği ve bu eylemleri ile hakim durumunu kötüye kullandığı, Otoyol Pazarlama A.Ş. (Otoyol)'un ithal "Daily" modellerinden almayan bayilere M 23 S olarak anılan otobüs siparişlerini stoklarda olmasına rağmen göndermeyerek bir malın alınmasını başka bir maldan da alınması koşuluna bağladığı ve böylece rekabeti bozduğu, Otoyol'un ve Egemak'ın eşit bayilere farklı satış koşulları ve ödeme vadeleri uygulayarak ayrımcılık yaptığı, Egemak'ın Özdoku ile olan bayilik

sözleşmesini yasal 2 yıllık feshi ihbar süresini beklemeden tek taraflı ve haksız olarak feshettiği ve bütün bu eylemleri ile 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun'un ilgili maddelerine ve 1998/3 sayılı Motorlu Taşıt Araçlarının Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'ne aykırı hareket ettiği iddia edilmektedir

G- DOSYA EVRELERİ: Söz konusu başvuru üzerine hazırlanan 26.02.1999 tarih, D4/1/A.I.-99/1 sayılı İlk İnceleme Raporu, 03.02.1999 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına 99-12/90-32 sayı ile karar verilmiştir.

Raportörler tarafından düzenlenen 21.06.1999 tarih, D4/1/A.I.-99/7 sayılı Önaraştırma Raporu, 99-48 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Şikayete konu olan firmaların hakim durumda bulunmadığı, dolayısıyla hakim durumlarını kötüye kullanmadıkları ve getirdikleri dikey sınırlamalar ile diğer eylemlerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırılık teşkil etmediği, bu nedenle adı geçen teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı.

İ- İNCELEME ve DEĞERLENDİRME:

1- İlgili Pazar:

a) Ürün Pazarı: Ticari taşıt araçları kullanım amaçları bakımından diğer motorlu taşıtlardan önemli bir biçimde ayrılmakta ve başka tip mamuller tarafından ikame edilmemektedir. Ancak ticari araç pazarı, fiyat farkları ve farklı tüketici tercihlerine hitap etmeleri gibi nedenlerle, 3.5 ton ve 5-12,6 ton ağırlığındaki kamyon ve kamyonetler ile, midibüs olarak adlandırılan 14 yolcudan fazla 29 yolcudan az kapasiteli yolcu araçları olarak üç bölüme ayrılmış ve her bir bölüm ayrı bir ilgili ürün pazarı olacak biçimde belirlenmiştir.

b) Coğrafi Pazar: Şikayete konu olan işlemlerin bir kısmının Ege Bölgesi'nde faaliyet gösteren Egemak ve Özdoğu arasında geçmesi nedeniyle Egemak ile ilgili şikayetler değerlendirilirken ilgili coğrafi pazar olarak Ege Bölgesi alınmıştır. Otoyol'a ilişkin şikayetler ise teşebbüsün kurduğu dağıtım ağıyla tüm Türkiye'ye ürünlerini pazarlaması nedeniyle, coğrafi pazar Türkiye Cumhuriyeti olarak belirlenmiştir.

2- Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme:

İlgili pazarda esas olarak üç büyük firma faaliyet göstermekte ve yoğunlaşma oranı yüksek düzeyde gerçekleşmektedir.

Hakim Durumluk Tespiti

Şikayete konu olan ve 4054 sayılı Kanun anlamında aynı ekonomik birlik içinde yer almak suretiyle aslında tek bir teşebbüs oluşturan firmaların gerek Ege Bölgesi pazarında gerekse Türkiye pazarında hakim durumda olmadıkları son beş yılın karşılaştırmalı satış rakamlarından anlaşılmaktadır.

Dosya mevcudu bilgi ve belgelere göre, Otoyol, Ege Bölgesi'nde 5-12,6 ton kamyon ve midibüs pazarında piyasadaki en büyük firma değildir. 3,5 tonluk kamyonunda ise firmalar başabaş gitmekte olup Otoyol'un payının en büyük rakibininkinden yalnızca 1 puan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye geneline bakıldığında ise kamyon pazarlarında Otoyol'un büyük farkla ikinci firma olduğu görülmektedir. Midibüs piyasasında firmanın payı %... oranında olup son 5 yıllık verilerden anlaşıldığı üzere pazar payı düşme eğilimine girmiştir. Ayrıca en yakın rakibi Isuzu'nun pazar payının %... gibi hayli yüksek bir rakam olması, Otoyol'un bu pazarda da hakim durumda olmadığını göstermektedir.

Pazarın ithalata açık olduğu ve Japon firmalarının piyasadaki etkinliklerinin her geçen gün arttığı göz önünde bulundurulduğunda, Otoyol'un ve Egemak'ın ilgili pazarlarda hakim durumda olmadıkları tespit edilmiştir.

1998/3 Sayılı Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin Uygulanabilirliği

Raportörlerce yapılan incelemede, önaraştırmaya konu olan bayilik anlaşmasının, yalnızca motorlu yeni taşıt araçlarının satışına ilişkin olduğu, yedek parça satışı ve servis hizmeti verilmesine dair herhangi bir hüküm bulunmadığı anlaşılmıştır.

1998/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin "Kapsam" başlıklı 2. maddesinin, *"İki teşebbüsün taraf olduğu ve bir tarafın karayollarında kullanım amaçlı üç veya daha fazla tekerlekli motorlu yeni taşıt araçları ile bunlarla birlikte yedek parçalarını ülkenin tamamında veya belirlenmiş bir bölümünde yeniden satış amacıyla yalnız diğer tarafa veya onunla birlikte dağıtım sistemi içinde yer alan belirli sayıdaki teşebbüslere vermeyi kabul ettiği anlaşmalar, bu Tebliğde düzenlenen koşullara uygun olmak kaydıyla, Kanunun 4'üncü maddesindeki yasaklamadan Kanunun 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasına dayanılarak grup olarak muaf tutulmuştur."* biçiminde düzenlendiği;

"Tanımlar" başlıklı 3. Maddede ise "anlaşma konusu mallar"ın: *"Bu Tebliğin 2 nci maddesinde tanımlanan anlaşmanın konusunu oluşturan, karayollarında kullanılan üç ya da daha fazla tekerleği olan motorlu yeni taşıt araçları ile bunların yedek parçaları..."*,

"Satıcı"nın: *"Sağlayıcı tarafından anlaşma konusu malların dağıtım ve servisini yapmaya yetkili kılınmış teşebbüsleri..."*

ifade ettiği göz önünde bulundurulduğunda; Özdoku ile Egemak arasındaki anlaşmanın, 1998/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği çerçevesinde değerlendirilemeyeceği açıktır. Öte yandan, anlaşmanın 1997/4 sayılı Tek Elden Satın Alma Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti

Tebliği kapsamında değerlendirilmesi yönünde herhangi bir yasal engelin bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle Özdoku'nun bayiliğinin 1998/3 sayılı Tebliğ'de öngörülen feshi ihbar sürelerine uyulmadan feshedildiğine dair Şikayet dikkate alınmamıŐtır.

Mal Vermeyi Reddetme

Özdoku'nun Őikayetinde yer alan Kasarteks firmasının sipariŐinin karŐılanması için kendisine mal verilmediği hususu deđerlendirilmiŐ ve yapılan uygulamanın mal vermeyi reddetme olmadığı, ilk baŐvuran bayinin talebinin dikkate alındığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Özdoku'nun 22.10.1998 tarihli 4 adet 35.9 model araç talebinin karŐılanamamasının nedeninin, yeterli aracın Egemak'ın stoğunda bulunmaması olduğu raportörlerce belirlenmiştir.

Öte yandan, 1997/4 sayılı Tebliğ'in 6'ncı maddesi (c) bendi uyarınca, Egemak'ın mal vermeyi, anlaşma konusu malları ancak uygun koŐullarla başka yerden elde edemeyen yeniden satıcılara yönelik olarak ve kabul edilebilir haklı bir nedeni olmaksızın doğrudan ya da dolaylı olarak reddetmesi, muafiyetin geri alınmasına neden olabilecektir. İncelenen olayda ise, Özdoku'nun hem bayilik iliŐkisinin devam ettiği süre içinde, hem de sonrasında başka yerlerden, örneğin Otoyol'un Ankara ana bayii olan Ormak'dan mal alabildiği görülmüŐtür. Kaldı ki, Egemak'ın hakim durumda olmayan bir teşebbüs olarak bayilerini ve müşterilerini seçme hakkının olduğu, pazarlama stratejisini özgürce belirleyebileceği düşünüldüğünde ve kendine göre meŐru nedenlerinin bulunduğu göz önüne alındığında, M23 otobüslerinin tahsisatını istediği gibi yapabileceği, ayrıca Özdoku'ya talep ettiği iki araçtan birisinin verilmesi nedenleriyle yukarıda sayılan Şikayete konu olan uygulamaların 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddelerine aykırı olmadıkları kanaatine varılmıştır.

EŞit Durumdaki Alıcılar Arasında Ayrımcılık Yapılması

Dosya mevcudu belgelere göre, ödeme koŐullarında ayrımcılık yapıldığı iddiasına karŐılık Egemak yetkililerince; aksine Özdoku'nun kendilerine ayrıcalık tanınması yolunda taleplerde bulunduğu iddia edilmiştir. Öte yandan, Egemak'ın mal sevkiyat ve muhasebe kayıtlarında herhangi bir yeniden satıcıya sürekli olarak zamsız fiyat uygulandığı veya açık bir Őekilde bir teşebbüsün lehine ya da aleyhine uygulamalar olduğu yolunda bir bulguya rastlanmamıŐtır. Ancak Egemak yetkililerinin iddialarını doğrulayacak biçimde, Özdoku'nun aynı döneme ait 14.08.1998 tarihli çekini ödemediği, incelenen bu çeklerde, Özdoku'nun talebi doğrultusunda ödeme günlerinin takip eden 6 ayın 5. günlerinden 9. günlerine alındığı görülmektedir. Dolayısıyla uygulamanın, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi (e) bendinde söz edilen "Münhasır bayilik hariç olmak üzere, eşit hak, yükümlülük ve edimler için eşit durumdaki kişilere farklı Őartların uygulanması" hali ile benzerlik göstermemekte olduğu ve dolayısıyla 4. maddeye aykırı olmadığı kanaatine varılmıştır.

Bir Mal İle Birlikte Diğer Bir Malın Satın Alınmasının Zorunlu Tutulması

06.03.1998 ve 05.03.1998 tarihli yazıları ile Otoyol bayilerine "Daily 35.8 Van Kampanyası"ndan bahsedilmekte ve özetle 4 adet 35.8 Van alan bayinin 1 adet ekstra M23 S almaya hak kazanacağı, ayrıca 1 kişilik yurtdışı gezisi armağan edileceği bildirilmektedir. 01.04.1998 tarihli faksla yeni bir 9 araçlık "Daily" kampanyasının başlatıldığı bayilere bildirilmiştir. Söz konusu faks mesajından, 7 adet "Daily" alan bayinin 2 adet M23 S alabildiği ve ayrıca 1 kişilik yurtdışı gezisi kazanacağı anlaşılmaktadır.

1997/4 sayılı Tebliğ'in "Grup Muafiyeti Dışında Kalan Koşullar ve Yükümlülükler" başlıklı 4. maddesinin (c) bendinde ise, tek elden satın alma yükümlülüğünün, nitelikleri ve ticari teamül gereğince aralarında bir bağlantı olmayan iki veya daha fazlası mallar için getirilmiş olması halinin anlaşmada yer alması halinde muafiyet hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmektedir. Aynı tebliğin 3. maddesinde ise malların tüm çeşitlerini veya en az belirli bir miktarını satın alma yükümlülüğünün tek elden satın alma anlaşmasıyla yeniden satıcıya yüklenilebileceği belirtilmiştir.

Blok muafiyet, bir bağlama şartı olduğu zaman, başka bir deyişle tek elden satın alma anlaşması ne doğaları ne de ticari kullanımları açısından birbirlerine bağlı olmayan birden fazla çeşit mal için yapıldığı zaman uygulanamaz. Bu, blok muafiyetinden yararlanmak için anlaşmanın marka veya adlandırma ile belirtilmiş ya tek bir mal ya da bir mal demeti için yapılması gerektiği anlamına gelmektedir. Ürünlerin aynı ürün yelpazesine ait olduğunun düşünülmesi için ilişkili olmaları gerekmektedir. Bu ilişki, teknik açıdan (örneğin, makina, aksesuar ve yedek parçalar) veya ticari açıdan (örneğin, çeşitli ürünlerin aynı amaçla kullanılması) veya ticarete kullanımı temeline göre (örneğin, genelde bir arada satışa sunulan farklı mallar) kurulabilir.

Söz konusu olayda, düzenlenen kampanyalara konu olan mallara bakıldığında hepsinin anlaşma konusu Otoyol ve İveco markalı ticari araçlar oldukları, Egemak ve Otoyol bayilerinin bu araçları bir arada satışa sundukları, bu nedenle "ticarete kullanımları" temeline göre ilişkili mallar oldukları, tek elden satın alma anlaşmalarında aynı ürün yelpazesinde bulunan malların, ya da başka bir ifadeyle anlaşma konusu malların tüm çeşitlerinin alımının sağlayıcı tarafından zorunlu tutulmasının 1997/4 sayılı Tebliğ'in 3. maddesi ile 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi hükümlerinin uygulamasından muaf tutulmuş olması, hakim durumda olmayan bir teşebbüsün kendi satış politikasını, bu konuda rakip teşebbüslerle anlaşmamak ya da uyumlu eylemde bulunmamak kaydıyla, özgürce belirleme hakkına sahip olması nedenleriyle, Egemak ve Otoyol'un yeniden satıcılarına yönelik olarak söz konusu kampanyayı düzenlemelerinin 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddelerine aykırı olmadığı kanaatine varılmıştır.

J- SONUÇ:

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ışığında;

Otoyol Pazarlama A.Ş. ve bu teşebbüsün Ege Bölgesi ana bayii olan Egemak Ege Makina ve Ticaret A.Ş.'nin Türkiye'de ve Ege Bölgesi'nde hakim durumda olmamaları nedeniyle, bu teşebbüslere dayandırılan şikayetlerin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceği;

ayrıca;

- Egemak Ege Makina ve Ticaret A.Ş.'nin Özdoku Otomotiv Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi ile yaptığı anlaşma 1998/3 sayılı Tebliğ kapsamında olmadığı için bu tebliğin 6. maddesinde belirtilen feshi ihbar sürelerine uyulma zorunluluğunun bulunmaması,
- Egemak ve Otoyol tarafından Özdoku'ya anlaşmanın yürütülmesine ilişkin bazı masrafların yüklenmesinin 1997/4 sayılı Tebliğ'in 3. maddesi uyarınca 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinden muaf tutulmakla beraber rekabeti engelleyici bir niteliğinin de bulunmaması,
- Egemak'ın Özdoku'ya mal vermeyi reddetmesi iddiasına örnek olarak gösterilen olayların bir kısmının 4054 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilememesi; öte yandan hakim durumda olmayan bir firmanın mal vermeyi reddetmesinin ancak iki teşebbüs arasında yapılacak bir anlaşma ya da uyumlu eylem sonucunda gerçekleşmesi halinde 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi, incelenen olayda böyle bir durumun olmadığı, hakim durumda olmayan sağlayıcının müşterilerini ve yeniden satıcılarını seçmekte özgür olması,
- Egemak'ın eşit hak, yükümlülük ve edimler için eşit durumdaki kişilere farklı şartlar uygulamaması,
- Egemak ve Otoyol'un düzenlediği kampanyaların, 1997/4 sayılı Tebliğ'in 3. maddesi uyarınca 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinden muaf tutulması; ayrıca hakim durumda olmayan bir teşebbüsün kendi satış politikasını, bu konuda rakip teşebbüslerle anlaşmamak ya da uyumlu eylemde bulunmamak kaydıyla, özgürce belirleme hakkına sahip olması,

nedenleriyle şikayete konu olan eylemlerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine de aykırı olmadığı;

kanaat ve sonuçlarına ulaşılarak, adı geçen teşebbüsler hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.